

KRISTIN HANNAH

SLAVUJEVA
PJESMA

Prevela s engleskoga
Mirjana Čanić

Naslov izvornika
Kristin Hannah
The Nightingale

Copyright © 2015 by Kristin Hannah

Copyright © za hrvatski prijevod Mirjana Čanić i Znanje d. o. o. 2015.

Sva prava pridržana. Ni jedan dio ovog izdanja ne smije se umnožavati ili javno reproducirati u bilo kojem obliku bez prethodnog dopuštenja nakladnika.

*Posvećeno Matthewu Shearu. Prijatelju. Mentor. Pobjedniku.
Nedostaješ mi. I Kaylee Novi Hannab, najnovijoj zvijezdi
u našem svijetu; dobro došla, djevojčice.*

Jedan

9. travnja 1995.

Obala Oregona

Ako sam u ovom svom dugom životu nešto naučila, to je da u ljubavi otkrivamo tko želimo biti, a u ratu — tko jesmo. Današnja mladost želi znati sve o svakome. Misle da će problem riješiti razgovorom. Moj je naraštaj donekle tiši. Mi razumijemo vrijednost zaborava, draž promjene.

U zadnje vrijeme, međutim, zateknem se kako razmišljam o ratu i prošlosti, o onima koje sam izgubila.

Izgubila.

Zvuči to kao da sam svoje voljene nekamo zametnula, možda ih ostavila tamo gdje ne pripadaju i onda se okrenula, odveć smetena da se vratim istim putem.

Nisu oni izgubljeni. Nisu ni na kakvom boljem mjestu. Nema ih. Kako se približavam kraju svoga života, svjesna sam da je patnja, poput kajanja, utkana u naš DNK i da zauvijek ostaje dio nas.

Ostarjela sam u ovih nekoliko mjeseci otkako mi je suprug preminuo i otkako sam doznala svoju dijagnozu. Koža mi ima onaj smežurani izgled voštanog papira koji je netko pokušao izravnati i ponovno upotrijebiti. Oči me počesto izdaju — u tami, kad bljeskaju farovi, kad pada kiša. Živcira me ta nova nesigurnost u vlastiti vid. Možda upravo zato gledam unatrag. Prošlost ima jasnoću koju u sadašnjosti više ne mogu vidjeti.

Želim zamišljati da ću biti spokojna jednom kad me ne bude, da ću vidjeti sve one koje sam voljela i izgubila. Ili, barem, da će mi oprostiti.

Ali znam bolje od toga, zar ne?

Moja je kuća, kojoj je ime Visovi nadjenuo trgovac drvima koji ju je izgradio prije više od stotinu godina, na prodaji, i pripremam se na selidbu jer moj sin misli da bih to trebala.

Pokušava se brinuti o meni, pokazati mi koliko me voli u ovim za mene najtežim trenucima, pa trpim njegova nastojanja da me kontrolira. Što me briga, uostalom, gdje ću umrijeti? U tome i jest bit, zapravo. Više nije važno gdje živim. Spremam u kutije život na plaži u Oregonu, kamo sam se doselila prije gotovo pedeset godina. Nema previše toga što želim ponijeti sa sobom. Osim jednoga.

Posežem za visećom drškom koja upravlja tavanskim stubama. Stube se odmotavaju sa stropa kao što bi kakav gospodin ispružio ruku.

Klimave stube ljuljaju se pod mojim stopalima dok se penjem na tavan koji vonja na vlagu i plijesan. Samo jedna viseća žarulja njiše se nad glavom. Povlačim uzicu.

Ovdje je kao u skladištu staroga parobroda. Zidovi su obloženi širokim drvenim daskama; pregibi su srebrni od paučine što poput prediva visi iz pukotina među daskama. Strop je toliko iskošen da mogu stajati uspravno samo u središtu prostorije.

Vidim naslonjač za njihanje koji sam koristila kad su mi unuci bili maleni, zatim staru kolijevku i konjića na zahrđalim oprugama, i stolicu koju je moja kći prelakirala kad se razboljela. Kutije su poredane uza zid, označene natpisima Božić, Dan zahvalnosti, Uskrs, Noć vještica, Posuđe za posluživanje, Sport. U tim su kutijama stvari koje sada rijetko koristim, ali ne mogu podnijeti pomisao da se od njih razdvojim. Za mene je priznanje da više neću kititi božićno drvce ravno predaji, a u tome nikad nisam bila dobra. Tražim ono što je zametnuto u kutu: prastari kovčeg, sav oblijepljen putnim naljepnicama.

S naporom vučem teški kovčeg do središta tavana, točno ispod viseće žarulje. Kleknem uza nj, ali bol u koljenima je žestoka, pa kliznem na stražnjicu.

Prvi put u trideset godina podižem poklopac kovčega. Gornja ladica je puna dječjih uspomena. Sićušne cipelice, keramički kalupi šaka, crteži olovkom puni štapičastih likova i nasmiješenih sunašaca, školske svjedodžbe, fotografije s plesnih nastupa...

Podižem ladicu iz kovčega i spuštam je sa strane.

Uspomene u dnu kovčega su u kaotičnoj hrpi: nekoliko izbljedjelih, u kožu ukoričenih žurnala, hrpica ostarjelih razglednica povezanih plavom satenskom vrpcom, kartonska kutija, ulegnuta u jednom kutu, komplet tankih knjižica poezije Julienu Rossignola, i kutija od cipela u kojoj su stotine crno-bijelih fotografija.

Na vrhu je požutjeli, izbljedjeli list papira.

Ruke mi se tresu dok ga podižem. To je *carte d'identité*, osobna iskaznica, iz rata. Vidim malu fotografiju, veličine one za putovnicu, mlade žene. *Juliette Gervaise*.

»Mama?«

Čujem sina na škripavim drvenim stubama, korake u ritmu otkucaja mogega srca. Je li me već i prije zazvao?

»Mama? Ne bi smjela biti gore. Sranje. Ove su stube nestabilne.« Prilazi mi. »Jedan pad i...«

Dotičem njegovu nogavicu, blago tresem glavom. Ne mogu podići pogleda. »Nemoj«, sve je što uspijevam prozboriti.

On klekne, potom sjedne. Čutim miris njegova losiona za brijanje, nešto blago i začinjeno, te dašak dima. Bio se iskrao vani i jednu popušio, navika koju je odbacio prije nekoliko desetljeća, no ponovno joj se vratio nakon moje nove dijagnoze. Nema razloga da naglas negodujem. Liječnik je. Vrlo dobro zna.

Preplavljuje me nagon da ubacim iskaznicu u kovčeg i treskom zalupim poklopcem, ponovno je sakrijem. To je ono što sam cijeli život činila.

Sad umirem. Ne brzo, možda, ali ni sporo, i imam osjećaj kao da sam prisiljena osvrnuti se na svoj život.

»Mama, plačeš.«

»Zbilja?«

Želim mu kazati istinu, ali ne mogu. Posramljena sam, neugodno mi je zbog tog neuspjeha. U mojim godinama ne bih trebala ni od čega zazirati, naročito ne od vlastite prošlosti.

Samo kažem: »Želim ponijeti ovaj kovčeg.«

»Ogroman je. Prebacit ću stvari koje želiš u neku manju kutiju.«

Nasmiješim se njegovu pokušaju da me kontrolira. »Volim te i opet sam bolesna. To su razlozi zašto ti dopuštam da mnome upravljaš, ali još nisam mrtva. Želim ponijeti ovaj kovčeg.«

»Što ti od svega unutra uopće može zatrebati? Tu su samo naše crtarije i kojekakvo smeće.«

Da sam mu davno priznala istinu, ili da sam više plesala, pila i pjevala, možda bi vidio *mene* umjesto ovisne, obične majke. Njemu se sviđa ova nedovršena inačica. Uvijek sam mislila da je to ono što sam željela: biti voljena i cijenjena. Sada mislim da bih možda ipak voljela da me poznaje.

»Misli na ovo kao na moju posljednju želju.«

Vidim da mi želi reći da ne razmišljam na takav način, ali strepi da će ga glas izdati. Pročistio je grlo. »Dvaput si ga već pobijedila. I opet ćeš.«

Oboje znamo da to nije istina. Nestabilna sam i slaba. Ne mogu spavati ni jesti bez pomoći lijekova. »Jasno da hoću.«

»Samo želim da budeš na sigurnom.«

Smiješim se. Amerikanci znaju biti tako naivni.

Nekoć sam dijelila njegov optimizam. Mislila sam da je svijet siguran. Ali bilo je to davno.

»Tko je Juliette Gervaise?« upita Julien i šokira me kad iz njegovih usta čujem njezino ime.

Sklopim oči i u tami oživi onaj miris plijesni i prošlosti, i moje misli se zavrtljaju unatrag, poput užeta prebačenog preko godina i kontinenata. Protiv svoje volje — ili možda uz njezinu pomoć, tko bi to više znao? — prisjećam se.

Dva

Svjetla se gase diljem Europe.
Za života ih više nećemo vidjeti kako se pale.

SIR EDWARD GRAY O PRVOM SVJETSKOM RATU

Kolovoz 1939.

Francuska

Vianne Mauriac napustila je hladnu, ožbukanu kuhinju i izašla u prednje dvorište. Ovog prelijepog ljetnog jutra u dolini Loire, sve je bilo u cvatu. Bijele plahte lamatale su na povjetarcu, a ruže su se poput smijeha širile uz prastari kameni zid što je imanje skrivao od ceste. Nekoliko marljivih pčela zujalo je među cvjetovima; u daljini je čula kloparanje vlaka, a onda sladak zvuk smijeha djevojčice.

Sophie.

Vianne se nasmiješi. Njezina osmogodišnja kći vjerojatno je jurcala kućom tjerajući oca da pleše oko nje i pazi je dok su se spremali za subotnji izlet.

»Tvoja kći je prava tiranka«, rekao je Antoine pojavivši se na vratima.

Krenuo je prema njoj, zbog briljantina njegova kosa na suncu blistala je sjajno crno. Jutros je radio na svom namještaju — pjeskario je naslonjač koji je već bio gladak poput satena — i fini sloj drvene prašine zasuo mu je lice i ramena. Bio je krupan muškarac,

visok i širokih ramena, oštra lica i tamne kratke bradice koja je zahtijevala neprestan trud da ne zaraste u bradu.

Omotao je ruku oko nje i privukao je bliže sebi. »Volim te, V.«

»Volim i ja tebe.«

Bila je to najistinitija činjenica na svijetu. Voljela je sve na tom muškarcu, njegov osmijeh, to kako je mumljao u snu i smijao se nakon što bi kihnuo, i pod tušem pjevao operne arije.

Zaljubila se u njega prije petnaest godina, na školskom igralištu, prije nego što je i znala što je to ljubav. Bio joj je sve prvo — prvi poljubac, prva ljubav, prvi ljubavnik. Prije njega bila je mršava, nespretna, plaha djevojka sklona mucanju kad bi se prepala, što je bilo često.

Djevojka bez majke.

Sad si odrasla, rekao joj je otac kad su prvi put koračali upravo prema ovoj kući. Bilo joj je četrnaest, oči su joj bile podbuhle od plača, njezina tuga nepodnošljiva. U času je kuća od obiteljskog ljetnikovca postala neka vrsta tamnice. Mama nije bila mrtva ni dva tjedna kad je tata odustao od toga da bude otac. Nakon njihova dolaska ovamo, nije ju držao za ruku, niti je svoju položio na njezino rame, nije joj čak ponudio ni maramicu da obriše suze.

A-ali još sam djevojčica, bila je rekla.

Više nisi.

Oborila je pogled na svoju mlađu sestru, Isabelle, koja je u dobi od četiri još uvijek sisala palac i nije imala blage veze što se događa. Isabelle je stalno zapitkivala kad će se mama vratiti kući.

Kad su se vrata otvorila, pojavila se visoka, vitka žena s nosom poput slavine, i očima sitnim i tamnim poput grožđica.

Ovo su djevojčice? žena je upitala.

Otac je kimnuo.

Neće ti stvarati nevolje.

Sve se dogodilo u tren oka. Vianne nije zapravo ništa razumjela. Otac je odbacio svoje kćeri poput prljavog rublja i ostavio

ih kod neznanke. Među djevojčicama je bila velika razlika u godinama, kao da nisu bile iz iste obitelji. Vianne je željela nekako utješiti Isabelle — kanila je to — ali i sama je toliko patila da joj je bilo nemoguće misliti na nekog drugog, naročito ne na dijete svoje glavo, nestrpljivo i glasno kao što je to bila Isabelle. Vianne se još uvijek sjećala tih prvih dana u ovoj kući: Isabelline dernjave i *madame* kako je tuče po stražnjici. Vianne je preklinjala svoju sestricu, govoreći joj, iznova i iznova: *Mon Dieu, Isabelle, prestani vrištati. Samo je poslušaj.* Ali čak i u dobi od četiri, Isabelle je bila neukrotiva.

Vianne je bila shrvana svime — tugom za umrlom majkom, patnjom zbog očeva napuštanja, iznenadnom promjenom okolnosti, Isabellinom napornom, zahtjevnom usamljenošću.

Antoine je bio taj koji je spasio Vianne. Prvo ljeto nakon majčine smrti, njih dvoje postali su nerazdvojni. U njemu je Vianne pronašla izlaz. Već je u šesnaestoj zatrudnjela, u sedamnaestoj se udala i postala gospodarica Le Jardina. Dva mjeseca poslije, pobačila je i neko je vrijeme bila izgubljena. Nije bilo drugog načina da se s time nosi. Zavukla se u vlastitu tugu, začahurila, nesposobna brinuti se ni o kome i ni o čemu, a kamoli o pekmezastoj sestrici.

Ali to je bila stara vijest. Nije to bilo nešto čega se željela prisjećati ovako prelijepog dana kao što je bio danas.

Naslonila se na supruga kad je do njih dotrčala njihova kći, objavivši: »Spremna sam. Idemo.«

»Pa«, rekao je Antoine, široko se osmjehujući. »Princeza je spremna i bolje nam je da krenemo.«

Vianne se smiješila dok se vraćala u kuću, gdje je skinula šešir s kukice pokraj vrata. Crvenkastoplave kose, porculansko tanke kože i morskoplavih očiju, uvijek se štitila od sunca. Do trenutka kad je namjestila slamnati šešir širokog oboda i pokupila čipkaste rukavice i košaru za izlet, Sophie i Antoine su već bili pokraj kapije.

Vianne im se pridružila na zemljanoj cesti ispred njihova doma. Jedva da je bila široka za jedan automobil. Iza su se protezala jutra pokošenih livada, zelenilo je tu i tamo bilo istočkano crvenim makovima i plavim različcima. Šumarci su rasli poput zakrpa. U

ovom kutku doline Loire prevladavale su livade umjesto vinograda. Iako su bili udaljeni manje od dva sata vlakom od Pariza, činilo se kao da su u nekakvom sasvim drugom svijetu. Rijetko bi ovamo zalutao kakav turist, čak i ljeti.

Tu i tamo protutnjao bi pokoji automobil, ili biciklist, ili zaprežna kola, no na cesti su uglavnom bili sami. Živjeli su kojih kilometar i pol od Carriveaua, gradića s manje od tisuću duša, najpoznatijega po tome što je bio usputna postaja za hodočasnike svetišta Ivane Orleanske. U gradu nije bilo industrije, radnih mjesta bilo je malo — osim na uzletištu koje je bilo ponos Carriveaua, jedinom takve vrste u okolici.

U gradiću, uske kamene uličice vijugale su među starim kućama od vapnenca što su se nezgrapno naslanjale jedna na drugu. Žbuka se mrvila s kamenih zidova, iza bršljana se skrivala trulež, nevidljiva, ali uvijek prisutna. Mjestašce je bilo popločano kamenom — vijugave uličice, neravne stube, slijepe ulice — prije više od stotinu godina. Boje su oživile kamena zdanja; crvene nadstrešnice s crnim olucima, ograde od kovanog željeza na balkonima ukrašenim geranijama u loncima od terakote. Posvuda je bilo nešto oku privlačno: izlog s makaronima pastelnih boja, grubo pletene košare od pruća pune sireva, šunki i *saucissona*, sanduci sa šarenim rajčicama, patlidžanima i krastavcima. Kafići su bili puni toga sunčanog dana. Muškarci su sjedili za metalnim stolovima ispijajući kavu i pušeci rukom smotane cigarete, glasno se prepirući.

Tipičan dan u Carriveauu. *Monsieur* La Choa meo je ulicu pred svojom *saladerie*, *madame* Clonet prala je izlog svog dućana sa šeširima, a čopor tinejdžera tumarao je gradićem, rame uz rame, šutirajući nogama smeće i među sobom dijeleći cigaretu.

Na izlazu iz grada skrenuli su prema rijeci. Na travnatoj zaravni uz obalu Vianne je spustila košaru i raširila deku pod sjenom stabla kestena. Iz košare je izvukla hrskavi *baguette*, komad gustoga, kremastog mladog sira, dvije jabuke, nekoliko poput papira tankih kriški šunke Bayonne i bocu Bollingera '36. Natočila je suprugu čašu šampanjca i sjela pokraj njega kad je Sophie otrčala prema obali.

Dan je prošao u izmaglici suncem ugrijanog zadovoljstva. Razgovarali su, smijali se i uživali u hrani. Tek kasnog popodneva, kad je Sophie odbacila svoj ribički štap, a Antoine pleo svojoj kćerki krunu od tratinčica, rekao je: »Hitler će nas sve uskoro uvući u rat.«

Rat.

Bilo je to sve o čemu su svi ovih dana razgovarali, a Vianne o tome nije željela slušati, naročito ne ovako lijepoga ljetnog dana.

Zaklonila je oči od sunca i zagledala se u svoju kćer. S druge strane rijeke, zelena dolina Loire počivala je obrađena s ljubavlju i preciznošću. Nije bilo ograda, nije bilo prepreka, samo kilometri nepreglednih zelenih polja i šumaraka s ponekom kamenom kućom ili štagljem. Bijeli cvjetići lebdjeli su zrakom poput komadića pamuka.

Osovila se na noge i pljesnula rukama. »Dodi, Sophie. Vrijeme je da idemo kući.«

»Ne možeš to ignorirati, Vianne.«

»Zar bih se trebala plašiti? Zašto? Ti si ovdje da nas zaštitiš.«

Nasmiješivši se (možda previše vedro), spremila je stvari u košaru i skupila svoju obitelj pa je povelu natrag prašnjavom cestom.

Za manje od pola sata bili su pred glomaznim drvenim vratima imanja Le Jardin, kamene seoske kuće koja je pripadala njezinoj obitelji tri stotine godina. Posivjela od godina, bila je to dvokatnica s plavim kopcima na prozorima s pogledom na voćnjak. Bršljan se uspinjao uz dva dimnjaka, pod sobom skrivajući cigle. Dvije stotine jutara zemlje prodalo se tijekom stoljeća kako se obiteljsko bogatstvo topilo. Ostalo je tek sedam jutara izvornog zemljišta, što je Vianne bilo sasvim dovoljno. Nije mogla ni zamisliti da bi joj trebalo više.

Zatvorila je vrata. U kuhinji, bakreni i željezni lonci i tave visjeli su sa željezne police nad štednjakom. Sasušeni svežnjevi lavande, ružmarina i timijana visjeli su s drvenih stropnih greda. Bakreni sudoper, pozelenio od godina, bio je dovoljno velik da se u njemu okupa omanji pas.

Žbuka na unutrašnjim zidovima tu i tamo se gulila otkrivajući boju minulih godina. Dnevna soba bila je eklektičan spoj namještaja i tkanina — tapecirana sofa, sagovi Aubusson, antikni kineski porculan, tkanine od cica i čipke. Neke od slika na zidovima bile su izvrsne — možda i važne — a neke su bile amaterske. Kuća je imala onaj zbrkani, navrat-nanos nabacani izgled prokockanog imetka i staromodnog ukusa; pomalo zapuštena, ali udobna.

Zastala je u salonu provirivši kroz staklena vrata što su vodila u stražnje dvorište, gdje je Antoine njihao Sophie na ljuljački koju joj je sam napravio.

Pažljivo okači šešir o kuku i uzme svoju pregaču pa je priveže. Dok su se Sophie i Antoine igrali vani, Vianne je spremala večeru. Ružičasti svinjeći file omotala je debelo odrezanom kriškom slaninice, povezala koncem i popržila na vrelom ulju. Dok se svinjetina pekla u pećnici, pripremala je prilog. U osam — točno na vrijeme — dozvala ih je na večeru i nije mogla zatomiti osmijeh začuvši tutnjavu koraka i njihovo brbljanje i škripanje nogu od stolica po podu dok su zauzimali svoja mjesta.

Sophie je sjela na čelo stola, noseći krunu od tratinčica koju joj je Antoine spleo pokraj rijeke.

Vianne je spustila pladanj s kojeg su se uzdizali miomirisni — pečena svinjetina i hrskava slanina i jabuke glazirane u bogatom vinskom umaku ležali su na posteljici od smeđeg pečenog krumpira. Pored je stajala zdjela sa svježim graškom što je plivao u maslacu začinjenim estragonom iz vrta. Bio je tu, dakako, i kruh koji je Vianne ispekla jučer ujutro.

Kao i obično, za večerom Sophie nije prestajala brbljati. U tome je bila nalik svojoj *tante* Isabelle — djevojčica koja naprosto ne može držati jezik za zubima.

Kad je najzad došao desert — *ile flottante*, tostirani otočići puslica što plutaju u bogatoj kremi od jaja — za stolom je zavladao muk.

»Dakle«, naposljetku je rekla Vianne, odgurnuvši svoj tanjur s napola pojedenim desertom, »vrijeme je za pranje posuđa.«

»Ajoj, mama«, zacviljela je Sophie.

»Nema kukanja«, rekao je Antoine. »Ne u tvojim godinama.«

Vianne i Sophie odoše u kuhinju, kao što su to činile svake večeri, zauzevši svoje položaje — Vianne za dubokim bakrenim sudoperom, Sophie za kamenim radnim stolom — te stadoše prati i brisati posuđe. Vianne je mogla namirisati sladak, oštar vonj Antoineove cigarete kako lebdi kućom.

»Tata se nije nasmijao ni na jednu od mojih priča danas«, rekla je Sophie dok je Vianne spremala posuđe natrag na drvenu policu što je visjela na zidu. »Nešto nije u redu s njime.«

»Nije se smijao? E pa, to je sasvim sigurno razlog za paniku.«

»Brine ga rat.«

Rat. Opet.

Vianne otjera kćer iz kuhinje. Gore, u Sophienoj sobi, Vianne je sjela na dvostruki krevet slušajući kćerino brbljanje dok je navlačila pidžamu i četkala zube, te naposljetku legla u postelju.

Sagnula se da je poljubi za laku noć.

»Bojim se«, rekla je Sophie. »Hoće li biti rata?«

»Ne boj se«, odgovorila je Vianne. »Tata će nas zaštititi.« Ali čak i dok je to govorila, sjetila se jednog drugog vremena, kad je i njoj njezina majka rekla: *Ne boj se*.

Bilo je to onomad kad joj je otac otišao u rat.

Sophie se doimala sumnjičavom. »Ali...«

»Nema — ali. Nemaš se zbog čega brinuti. Sad spavaj.«

Ponovno je poljubila kćer, pustivši da joj usne malo zastanu na djevojčičinu obrazu.

Vianne je krenula niz stube i uputila se u stražnje dvorište. Noć je bila sparna; zrak je mirisao na jasmnin. Pronašla je Antoinea kako sjedi na jednoj od željeznih stolaca na travi, nogu opruženih, tijela neudobno naherenog u stranu.

Stala je pokraj njega i spustila mu ruku na rame. Ispuhnuo je dim i još jednom dugo povukao iz cigarete, a zatim podignuo pogled. Na mjesecini, njegovo se lice doimalo blijedim i sumornim,

gotovo neprepoznatljivim. Posegnuo je u džep veste i izvukao list papira. »Mobiliziran sam, Vianne. Zajedno s većinom muškaraca između osamnaeste i trideset pete.«

»Mobiliziran? Ali... nismo u ratu. Ne...«

»Moram se prijaviti u utorak.«

»Ali... ali... Pa ti si poštar.«

Zadržao je njezin pogled i najednom nije mogla disati. »Sad sam vojnik, čini se.«